

BERGS-COLLEGIUM

Underdåniga Berättelse

om

**Förhållandet med Bergshandteringen
år 1833.**

STORMÄKTIGSTE, ALLERNÅDIGSTE KONUNG!

Enligt den af Eders Kongl. Maj:t för Bergs-Collegium sednast utfärdade Nådiga Instruction ingår, ibland de hufvudsakliga föremålen för Collegii verksamhet, äfven samlandet af statistiska uppgifter, rörande Bergverken, och att, i anledning deraf, årligen till Eders Kongl. Maj:t afgifva underdånig Berättelse om förhållandet med Bergshandteringen i alla dess delar.

Att fullgörandet af detta åliggande kommer i vissa fall, och särdeles i början, att mötas af hvarjehanda hinder, är något som Bergs-Collegium icke kan undgå, att i underdånighet tillkännagifva; härledande sig dessa hinder synnerligast derifrån, dels att sjelfva Författningarne och de för Verken utfärdade Privilegier, till följe af inskränkande band och controller, kunna föranleda betänkligheter för näringsidkaren, att meddela fullt tillförlitliga uppgifter i alla de fall, der dess interesse anses stå i strid med offentliggörandet af de utaf honom enskilt kände förhållanden, det vare sig i afseende på rätta tillverkningsbeloppen, eller ett mer eller mindre noggrant iakttagande af i Privilegierna stadgade skyldigheter, dels ock, att vissa Jernverksägare icke anse sig förbundne, att lemna några uppgifter i annat fall, än der bestämda föreskrifter, i afseende på Eders Kongl. Maj:ts och Kronans intrader af handteringen, en sådan skyldighet ålägga, vid äfventyr att underkastas det i Författningarna stadgade ansvar för uraktlighet deraf.

Hvad nu jernhandteringen särskilt beträffar, som företrädesvis här i landet ännu vidkännes vissa inskränkande Privilegier, och hvilka, ehuru de egent-

INLEDNING

TILL

**Bergs-Collegii underdåniga berättelse om förhållandet med bergshandteringen. – Stockholm, Norstedt, 1835-1858.
Täckningsår: 1833-1857.**

Efterföljare:

Bidrag till Sveriges officiella statistik. C, Bergshantering. Commerce Collegii underdåniga berättelse för år ... – Stockholm : Norstedt, 1859-1911.
Täckningsår: 1858-1910.

Översiktspublikation:

Historisk statistik för Sverige. Statistiska översiktstabeller : utöver i del I och del II publicerade t.o.m. år 1950. – Stockholm : Statistiska centralbyrån, 1960.
S. 1. Tab. 1. Produktion av järnmalm, tackjärn samt vissa andra metaller 1836-1950.

Sveriges bergshantering år 1913 : specialundersökning / av Kommerskollegium. – Stockholm : Isaac Marcus, 1917. – 257, 108 s. – (Sveriges officiella statistik).
S. 1-85: Några historiska data rörande den svenska bergshantering [från äldsta tid och fram till 1915].

Bergskollegii underdåniga berättelse om förhållandet med bergshantering år 1833.
Digitaliserad av Statistiska centralbyrån (SCB), 2010.
Vid digitaliseringen har en innehållsförteckning skapats och lags till.

urn:nbn:se:scb-b0-c0-33

Bergs-Collegii Underdåniga Berättelse om Förhållandet med Bergshandteringen år 1833

INNEHÅLL

	Sid.
Inledning.....	1.
1 ^{sta} Artikeln. Jernmalms-brytningen.....	3.
Meddelade Mutsedlar år 1833 [tabell].....	10.
Beviljade hvilostånd år 1833 [tabell].....	10.
2 ^{dra} Artikeln. Tackjerns-blåsningen.....	11.
Tackjerns-tillverkningen år 1833 [tabell].....	11.
3 ^{dje} Artikeln. Gjuterierne och Gjutgods-tillverkningen.....	16.
Gjutgods-tillverkningen vid Masugnarne år 1833 [tabell].....	17.
4 ^{de} Artikeln. Stång- och Ämnesjerns-Smidet.....	19.
Smidet för hela Riket år 1833 [tabell].....	19.
5 ^{te} Artikeln. Jern-Manufactur-tillverkningen.....	24.
Manufactur-tillverkningen år 1833 [tabell].....	24.
Exporten år 1833 efter Tullverkets med Calenderåret afslutade Räkenskaper fördelat på Destinations-orterne [tabell].....	26-27.
6 ^{te} Artikeln. De så kallade Ädlare Verken.....	28.
a) Guldtilverknningen.....	28.
b) Silfvertillverknningen.....	29.
c) Koppar-Verken.....	30.
Koppartillverknningen år 1833 [tabell].....	33.
d) Messings-Bruken.....	33.
7 ^{de} Artikeln. Diverse Verk och Inrättningar.....	34.
Kopparhamrar.....	34.
Blysmältnings-Verk.....	34.
Cobolt-Verk.....	35.
Svafvel-Bruk.....	35.
Vitriol-Verk.....	35.
Alun-Bruk.....	36.
Rödfärgs-Verk.....	36.
Blyerts-Verk.....	37.
Brunstens-Brott.....	37.
Stenkols-Verk.....	37.

BERGS-COLLEGIUM

Underdåniga Berättelse

om

**Förhållandet med Bergshandteringen
år 1833.**

STORMÄKTIGSTE, ALLERNÅDIGSTE KONUNG!

Enligt den af Eders Kongl. Maj:t för Bergs-Collegium sednast utfärdade Nådiga Instruction ingår, ibland de hufvudsakliga föremålen för Collegii verksamhet, äfven samlandet af statistiska uppgifter, rörande Bergverken, och att, i anledning deraf, årligen till Eders Kongl. Maj:t afgifva underdånig Berättelse om förhållandet med Bergshandteringen i alla dess delar.

Att fullgörandet af detta åliggande kommer i vissa fall, och särdeles i början, att mötas af hvarjehanda hinder, är något som Bergs-Collegium icke kan undgå, att i underdånighet tillkännagifva; härledande sig dessa hinder synnerligast derifrån, dels att sjelfva Författningarne och de för Verken utfärdade Privilegier, till följe af inskränkande band och controller, kunna föranleda betänkligheter för näringsidkaren, att meddela fullt tillförlitliga uppgifter i alla de fall, der dess interesse anses stå i strid med offentliggörandet af de utaf honom enskilt kände förhållanden, det vare sig i afseende på rätta tillverkningsbeloppen, eller ett mer eller mindre noggrant iakttagande af i Privilegierna stadgade skyldigheter, dels ock, att vissa Jernverksägare icke anse sig förbundne, att lemna några uppgifter i annat fall, än der bestämda föreskrifter, i afseende på Eders Kongl. Maj:ts och Kronans intrader af handteringen, en sådan skyldighet ålägga, vid äfventyr att underkastas det i Författningarna stadgade ansvar för uraktlighet deraf.

Hvad nu jernhandteringen särskilt beträffar, som företrädesvis här i landet ännu vidkännes vissa inskränkande Privilegier, och hvilka, ehuru de egent-

ligen tillkommit, för att controllera Eders Kongl. Maj:ts och Kronans inkomster af näringen, eller för att förekomma den ena näringsidkarens intrång i den andras rättigheter, likväl torde i någon mån hafva bidragit till att hålla denna Rikets andra hufvudnäring i ett slags stationärt tillstånd, så har Bergs-Collegium, uti särskilda underdåniga skrivelser af den 12 Februari och 11 April 1833, och sålunda under loppet af det år, för hvilket Collegium nu går att den uti Intructionen föreskrifna Berättelsen i underdånighet afgifva, redan i förväg vågat fästa Eders Kongl. Maj:ts Nådiga uppmärksamhet på denna handterings verkligen bekymmersamma ställning, äfvensom å de hufvudsakliga medel, Collegium för tillfället ansåg nödiga för befordrandet af den rigtning till jernhandteringsens friare industriella utbildning, som under sednaste tiden visat sig och synes af omständigheterna allt mer och mer varda påkallad; och som Eders Kongl. Majt, med lemnadt Nådigt bifall till Collegii underdåniga framställningar i detta hänseende, dels redan behagat på viss tid tillåta undantag från Bruks-Privilegiernas stadganden till förmån för införandet af förbättrade smidesprocesser, dels ock anbefallt en Bergs-Commission för samlandet af alla sådane säkra statistiska uppgifter, angående denna handtering, hvilka ej på annan väg kunnat erhållas, men hvarå de för framtiden gällande allmänna stadganden, i afseende på villkoren för jernhandteringsens utöfning, samt en ny förbättrad Smidesstadga borde sig grunda; alltså, och enär resultaten af dessa med flere förut vidtagne förberedande åtgärder ännu icke äro kände, torde Eders Kongl. Majt nädigast tillåta, att Collegium vid detta tillfälle, i afseende på Jernhandteringsens närvarande ställning och utsigter för framtiden, endast i underdånighet åberopar ofvannämde underdåniga skrivelser, hvilka härom lemna en fullständig beskrifning.

Deremot, och då det nu är första gången, som Bergs-Collegium, efter dess fullbordade reorganisation, till Eders Kongl. Majt skall afgifva underdånig Berättelse om förhållandet med Bergshandteringen i alla dess delar, har Collegium icke ansett olämpligt, att för Eders Kongl. Majt i underdånighet framlägga en i möjligaste måtto specifik Tableau, som icke allenast förevisar Bergshandteringsens ståndpunkt under året 1833, samt de då vunne resultaten, utan ock, mera utur en statistisk än ekonomisk synpunkt, ådagalägger Bergshandteringsens relativa utbildning och framgång i olika delar af landet, såsom beroende i allmänhet på olika local-förhållanden, men tillika och ej sällan af det hittills gällande Författningssystemet och de förut bestämda villkoren för Bergverks-Privilegiens ernående.

Bergs-Collegium öfvergår nu till sjelfva Berättelsen, för hvars uppställande en fullkomligare plan torde kunna uppgöras i den mån mera upplysande statistiska uppgifter erhållas; och får under följande hufvudsakliga artiklar meddela hvad Collegium af befunne förhållanden, eller af de för året inkomne uppgifter, är i tillfälle att framlägga.

1^{sta} Artikeln.

Jernmalms-brytningen.

Norrbotten. Detta Landskaps ovanligt ymniga malmtillgångar förekomma i Luleå och Torneå Lappmarker, hvaremot i det nedra skogbeväxta och bebyggda landet hittills icke några så lönande malmtillgångar uppfunnits, att de kunnat blifva grunden för en ordentlig tackjersblåsning. De redan anlaggte Verken besväras således ännu af en lång och kostsam malmtransport, och som den i alla fall måste verkställas med de i orten befintlige dragare af hästar och renar, är äfven för närvarande en slags gräns för det malmquantum, som på detta sätt kan framskaffas. Vål hafva i Piteå Socken Jernmalms-anledningar uti det så kallade Ristjalsberget blifvit anträffade och med något arbete belagge, hvarpå äfven en Masugn år 1832 är vorden privilegierad; men det af ortens Allmöge sammansatta Bolag har ännu icke ansett sig kunna gå i författning om företagets utförande.

Af Torneå malmtillgångar begagnar sig endast det redan på 1600-talet anlagde Kengis Bruk, för hvars räkning detta år uti Torneåförss *SKK malm.*
Masugn blifvit uppbrukade 431.
och till Gyljens och Selets Masugnar hafva från det i Luleå Lappmark
belägne Gellivare malmberg nedkommit 9,000.

Westerbotten. Härinom har man hitintills saknat några mera samlade malmtillgångar, emellertid är nu uti Näsberget, beläget 6½ mil från hafvet i Skellefteå Socken, malm uppfunnen, som, efter de anledningar man ännu har, synes förekomma i någon större mängd, hvarföre ock ett Bolag förenat sig om, att med arbete belägga malmfältet, som uti 20 särskilta Utmål blifvit detta år indeladt; äfvenså hafva ock i nyssnämde Socken några andra mindre Jernmalms-anvisningar på Fogelberget och vid Bygdsilje blifvit arbetade, men som allt detta hittills endast skett försöksuvis, har någon viss malmvinst för året icke blifvit uppgifven.

Wester Norrlands Län. Äfven uti detta Län har man hitintills icke anträffat så beskaffade malmfyndigheter, att de kunnat blifva föremål för någon lönande brytning, dock har på Ulfön i Skärgården en Titanhaltig Jernmalm blifvit uppfunnen, hvarå arbete är vordet påbörjadt, varande den under året uppbrutne malmen, deraf förbrukning skett både vid Graninge och Lögdö verken, uppgifven till 2,200.

Jemtland. Härstädes idkas ännu icke någon brytning af jernmalm. Spridda anledningar förekomma likväl, och af dem må de af

Transport 11,631.

Landshöfdingen von Törne på Grötoms Bys mark i Kalls Socken inmutade omnämnas, på hvilka Landshöfdingen är sinnad anlägga både Masugn och Hammarverk.

Herjeådalen. Endast på ett ställe brytes jernmalm inom detta Landskap, nemligen uti Blix-Grufvefältet, beläget uti Tännäs Socken på fjällen invid Norrska gränsen och hörande under det enda inom Herjeådalen befintlige Bruk Ljusnedahl, som, i slutet af 1600:talet, anlagdt på derstädes då uppfunnen Kopparmalm, nu mera fortdrifves för tillverkning af jern, med all den omsorg och drift, som Verkets aflägsenhet och deraf sig härledande omständigheter kunna tillåta. Den uppbrutne malmen har uppgått till 1,500.

Helsingland. Samma förhållande gäller äfven för denna Ort, att man hittills icke anträffat annat än några malmanledningar af mindre värde, och har under året blott den till Woxna Bruk hörande så kallade Midsommars-grufvan, belägen uti Gymäsberget på Woxna Bruks skog, blifvit arbetad och lemnat 668.

Med undantag af de i Norrbotten befintliga Masugnar, hvilka äro grundade på Lappmarkernes malmtillgångar, samt Ljusnedahls och Woxna Masugnar, den sednare belägen nära gränsen af Kopparbergs Län, måste således, i anseende till bristande malm i de öfrige här ofvan omnämde Norra Orterne, alla derstädes anlaggde Masugnar, tillsammans 15, fourneras med malm, dels från Utö, dels från de i Roslagen varande grufvor, för hvilken transport sjövägen begagnas.

Gestrikland. Härinom arbetas endast uti Thorsåkers Socken åtskillige större och mindre jernmalms-grufvor, såsom: Gustaf Adolfs Stoll, Göske, Myggbo, Johannis, med flere. Som malmerne likväl i allmänhet äro rödbräckte, hämta både Bruksägarne och Bergsmännen i Ofvansjö och Thorsåkers Bergslager en stor del af hvad de för sina blåsningar behöfva, förnämligast från Norbergs och Bispbergs malmfält, samt vissa från grufvorna i Svärdsjö.

Malmuppfordringen inom Thorsåkers Socken har uppgått till . 17,740.

Upland. Jernmalms-tillgångarne inom detta Landskap förekomma dels uti vissa Socknar af Roslagen, dels ock inom Upsala Län, förnämligast i Dannemora, Films och Alunda Socknar.

I Roslagen är Herrängs-fältet i Häfverö Socken det förnämsta, och har malmuppfordringen derstädes under året utgjort, 11,891.

hvaraf 3,790 Skø v. v. eller 3,298 Skø tackjernsvigt med Eders Kongl. Maj:ts Nådiga tillstånd afgått till Finland, samt det öfriga till Inrikes orter.

Dessutom finnas inom Wahlö, Börstills, Hargs och Hökhufvuds Socknar ett stort antal mer och mindre betydande grufvor, hvilkas malmtillgångar alltid hufvudsakligast begagnats, på sätt här ofvan är anfördt, af de Norra Verken, men nu äfven af Kihlaforss Bruk i Södra Helsingland, hvars ägare sökt förändra brukets malmfång, så att, i stället för att hämta sitt hufvudsakligaste behof landvägen från Kopparbergs och Westerås Län, han nu förskaffat sig detsamma från Roslagen, efter att derstädes hafva med arbete belaggt flere malmanledningar och ödelaggt grufvor.

Malmvinsten från alla dessa grufvor är uppgifven till . . . 16,460.

Inom Upsala Län äro Dannemora grufvor, grunden för det så utmärkta Vallonjernet, belägne. Med största omsorg fortgår grufvedriften härstädes, och för ett planmässigt arbete hafva grufve-ägarne nedlaggt högst betydliga omkostnader och större än som vid jerngrufvor i allmänhet, med beräkning att få dem ersatte, kunna göras.

Malmuppfordringen vid Dannemora grufvor har uppgått till . 91,100.

Tillika har, inom detta Län, Kihlaforss Bruksägare uti Hammarins och Stenrings grufvor i Alunda och Morkarla Socknar uppbrutit 1,758.

Kopparbergs Län. Jernmalmerne inom detta Län förekomma egentligen: 1:o Inom den så kallade Wester-Bergslagen, eller Graugärdes, Norr- och Söderberkes Socknar, hvilken Bergslag, i anseende till mängden af tillverkad tackjern, står främst af alla inom Riket. 2:o Ut i Stora Tuna, Åhls, Leksands och Rättviks Socknar, af desse likväl förnämligast i Tuna och Åhl, hvarifrån Masugnarne inom orten och de så kallade Österdahls Verken fourneras med malm. 3:o Ut i Sätters Socken, hvarest uti det märkliga Bispberget malmbrytningen ännu fortsättes, äfvensom uti trakten deromkring nya malmyndigheter blifvit anträffade, hvilka malmer förbrukas, dels vid vissa Verk inom Länet, dels ock till betydlig del af Bruksägare och Bergsmän uti Gestrikland, samt 4:o ut i vissa Socknar af Kopparbergs Fögderi såsom Svärdsjö och Wika, hvarifrån malm äfven föres till Gestriklands Verken.

Jerngrufvorna inom Kopparbergs Län lemna i allmänhet hopp om bestånd för en lång framtid, och har malmuppfordringen, som

Transport 152,748.

förhållit sig någorlunda lika, med hvad den uppgått till i medeltal
de sednare åren, utgjort:

Uti Grangärdes Socken vid alla derstädes befintliga malmfält	167,232.
— Norr- och Söderberkes Socknar vid dito	20,431.
— Stora Tuna Socken, Svärdsjö, Österbergslagen och Österdalarne (denna uppgift enligt malmutförseln från grufvorne)	80,206.
	267,869.

Westerås Län. Uti detta Län idkas brytning af jernmalm inom Norbergs Bergslag, hvarest det så kallade Norbergs, ett af Rikets förnämsta från urminnes tider bearbetade, malmfält är beläget. Dess i allmänhet välartade malmer, hvilka, i anseende till dervarande ännu ej så djupa grufvor, kunna säljas för bättre pris, än vid de flesta andra Rikets Odalfält, förbrukas så väl inom orten, som ock till någon del i Kopparbergs och Gefleborgs Län, äfvensom de sjövägen understundom föras till andra mera aflägsna trakter. Norbergs ymniga malmlager äro för en framtid af oskattbart värde, och malmuppfördringen har under året uppgått till 103,658.

Örebro Län. Härinom äro Nora, Lindes, Ramsbergs, Nya Kopparbergs, Hellefors, Hjulsjö, Grythytte, Carlskoga, Lekebergs och Lerbäcks Bergslager belägne. Med undantag af Carlskoga och Lerbäck, hvarinom obetydliga malmtillgångar finnas, äro Jernmalmsstrakterna för öfrigt så kringspridda, inom de öfrige bergslagerna, att bergsmännen nästan öfverallt kunna hafva sina egna brytningar och äro således icke nödsakade, att på längre afstånd hämta en dyrköpt malm för deras Hyttebruk, hvilket förhållande icke i ringa mån bidragit till välståndet inom orten.

Uti *Nora* Bergslag, hvarest det utmärkta och särdeles omsorgsfullt bearbetade Dahlkarlsbergs grufvefält är beläget, jemte flere andra väl kände, såsom Pehrshytte, Slotterbergs, Måsabergs, Åsbobergs med flere, brytes mera malm, än som för ortens blåsningar erfordras, hvidan 30 å 50,000 *Skåll* årligen afföras till angränsande Carlskoga och Leke Bergslager, äfvensom till vissa Bruks-Masugnar både inom och utom Län.

Inom *Lindes-* och *Ramsbergs* Bergslager, hvarest Strossa, Strip, Blanka m. fl. Grufvor äro att anmärka, finnas väl ej så rika och goda

Transport 524,275.

malmer, som i Nora Bergslag, men intet tvifvel är om deras fortfarande bestånd och tillgång för denna Ort.

Lekebergs Bergslag med Hässelkulla, Sanna och några flera Grufvor, hämtar väl äfven, efter som behovet kan vara, någon malm från Nora; men deremot afföres malm härifrån till ej mindre Lerbäck, än vissa Bruks Masugnar utom Bergslagen.

Nya Kopparbergs Bergslag, hvarinom den del af Grängesbergs Grufvefält, som får namn af Lomberget, är beläget, jemte några andra Grufvor, förbrukar malmen vid de uti Bergslagen befintlige fyra Masugnar, vid hvilka, i anseende till Bergslagens betydliga skogstillgångar, nästan lika så mycket tackjern tillverkas, som tillsammans vid de sexton i Helleforss, Hjulsjö och Grythytte Bergslager belägne, hvilka sednare Bergslager väl hafva egne Grufvor, men ej af den betydendhet, som Nora, Lindes och Nya Kopparbergs Bergslager.

Lerbäcks Bergslag har obetydlig malmtillgång, som gifvit anledning till en i längre tid idkad malmafhämtning, sjövägen öfver Wetertern, från Taberget i Småland, i utbyte emot Limsten, som i det stället lemnas till Hyttorne vid och närmast Taberget.

Årets malmuppföring har förhållit sig som följer:

Uti Nora Bergslag	102,573.
— Lindes- och Ramsbergs	45,642.
— Lekebergslagen och Carlskoga	14,968.
— Lerbäcks	2,275.
— Nya Kopparbergs Bergslag	20,472.
— Hjulsjö Bergslag	9,990.
— Grythytte- och Helleforss Bergslager	6,981.
	202,901.

Carlstads Län. Uti detta Län förekomma Jernmalmslagren inom Philipstads Bergslager, som äro kände under namn af den Norra och Westra, samt den Östra. Härstädes har Bergshushållningen från äldre tider tagit den rigtning, att Grufvorne innehafvas af vissa personer, som sälja malmen till Hytte-ägarne, hvilka tillverka tackjern för smidet vid Bruken, både i Wermland och på Dalsland. Nordmarks och Tabergs, Finnschytebergs, Pehrsbergs och Långbanshytte malmfält äro de förnämsta. Uti Odalgrufvorna hafva malmtillgångarne betydligt af-tagit och sjelfva uppföringen blifvit genom Grufvornes djup ganska

kostsam, så att omtanken måst väckas derpå, att genom ödelagde Grufvornas återupptagande och nya malmers eftersökande finna ersättning för förminskningen i Odalgrufvorna, äfvensom att genom sofring och vaskning af gamla varp- och mull-högar öka malmtillgången, hvilka sednare operationer också under året så fortgått, att plock- och vaskmalmen uppgått till nära halfva beloppet af den brutna. Början har likaledes blifvit gjord, särdeles i den till Bergslagen angränsande Nedre Elfdahlen, att upptaga Sjömalmer, som der på flere ställen blifvit anträffade, och skola betydliga kvantiteter hafva upptagits, eburu de icke till beloppet äro uppgifne.

Erhållen malm under året:

	Plock- och vaskmalm. Tunnor.	Bruten malm. Tunnor.
Uti Norra och Vestra bergslagen . . .	10,114.	18,179.
— Östra bergslagen	11,327.	27,588.
	<u>21,441.</u>	<u>45,767.</u>
Tillsammans 67,208 Tunnor à 2 SkK, eller		134,416.

Södermanland. De på Utön belägna Grufvor, hvarifrån de flesta Norra Jernverken och äfven vissa andra Bruk hämta malm, arbetas med omsorg efter viss plan, och hafva under året blifvit uppfordrade 52,669.

hwaremot afskeppningen derifrån uppgått till 58,010 SkK, nemligen 37,040 till Jernverk inom Riket, samt 20,970 till Finland, enligt af Eders Kongl. Maj:t meddelade särskilda Nådiga tillstånd. Genom afskeppningen utöfver uppfordringen hafva malminventarierna blifvit förminskade med 5,341 SkK.

Uti vissa trakter af Södermanland, särdeles i Floda, Svärta, Dunkers och Gåsinge m. fl. Socknar, hvarest redan för längre tid tillbaka godartade malmer blifvit brutne och Grufvorna för närvarande innehafvas af dels Finspångs, Stafsjö och Åkers Styckebruk, dels vissa andra Bruk både i Nyköpings Län och derutom, hafva brytningarne på vanligt sätt blifvit fortsatta, och har den uppgifna malmuppfordringen utgjort omkring 25,000.

Varande ingen underrättelse erhållen om malmbeloppet från Hellefors Grufvor i Floda Socken och den Finspångs och Stafsjö Bruk tillhörige Lilla Lumbragrufvan i Tystberga Socken.

5½ Skmalm. 939,261.

Transport

Östergöthland. Af Jernmalms-grufvor förekomma några af mindre betydhet på Kohlmården; men af mera vikt äro de uti Ringarums, Skällviks och Häradsbammars Socknar befintlige, hvilka till större delen höra under Finspångs Bruk, samt Eds och Borkhults Verken; varande den uppgifna malmvinsten tillsammans 20,681.

Calmare Län. Inom Ukna och Tryserums Socknar äro Stensnäs Jernmalmsfält och Norrby Grufva bearbetade af Finspångs, Eds, Öfverrums och Ankarsrums Bruksägare; varande endast af de tvenne förstnämde malmvinsten uppgifven till 1,980.

Jönköpings Län. Endast vid Tabergs kända Malmberg idkas brytning, hvars fattiga, men välartade malm begagnas dels af Tabergs Bergsmän, dels af visse Masugnsägare i trakten, äfvensom något afgår sjövägen öfver Wettern till Lerbäcks-orten, på sätt förut är omnämndt. Malmbrytningen har uppgått till 36,600.

Kronobergs Län. Inglamåla i Fröderyds Socken är den enda jerngrufva som, efter uppgift, blifvit arbetad här i Länet; varande den uppbrutna malmen uppgifven till 200.

I afseende på Sjömalms begagnande, är att anmärka, att inom Kronobergs Län nyttjas egentligen icke annat än sådana malmer. Uppgift saknas väl på mängden, som under året blifvit upptagen, men som Tackjernstillverkningen vid de 4 Masugnar, hvilka der varit i gång, uppgått endast till 1,962 Skm, kan förbrukningen af Sjömalm, efter cirka 4 tunnor på ett skeppund tackjern, ej skattas öfver 7,800 tunnor. Uti Calmare Län hafva 9,923 tunnor blifvit använde, och uti Jönköpings Län, hvarifrån fullständiga uppgifter ej blifvit aflemnade, synes consumptionen hafva varit omkring 20,000 tunnor; således sammanlaggda beloppet Sjömalm 37,723 tunnor, lemnande en tackjerns-tillverkning af omkring 9,400 Skm; hvaraf åter synes följa, att de för året använde sjö- och myr-malmerna kunna anses hafva motsvarat ett quantum bergmalm om 40 procents halt af vidpass 23,500.

Summa jernmalm Skm 1,022,222.

Skulle detta Malmquantum jämföras med det samma år tillverkade Tackjernsbeloppet, som här nedanföre kommer att upptagas eller 506,470 Skm, utgör det erhållna tackjernet omkring 49,5 procent af den uppbrutna malmen; men en sådan jämförelse är emellertid icke lämplig för ett år, enär uppfordringen af malm och afforslingen deraf från Grufvorna sällan svara emot hvarandra, utan blifva alltid, under ett för tackjerns-tillverkningen gynnsamt år, malm-inventari-

erne från förra åren mer eller mindre medtagne, hvaremot de under mindre förцерade blåsningar ökas.

Under året hafva Mutsedlar blifvit meddelade på sätt som följer, nemligen:

	Silfver.	Koppar.	Tenn.	Jernmaln.	Spömaln.	Cobolt.	Brünsten.	Slagg- och Varrhoppar.	Skiffer.	Kalk- och Limsten.	Qvarn- och Ställsten.	Summa.
Af Bergshauptmannen vid Stora Kopparberget	—	20	—	6	—	—	—	22	—	—	—	48
Af Bergmästaren: i Westmanlands och Kopparbergs Län	13	66	—	89	—	—	—	9	—	9	—	186
„ i Nora och Lindes Bergmästaredöme	2	6	—	46	—	16	11	2	3	12	7	105
„ i Nya Kopparbergs dito	—	8	—	41	10	—	—	3	1	6	1	70
„ i Wermlands dito	4	10	1	132	33	—	4	33	3	4	9	233
„ i Södermanlands och Östergöthlands dito	1	5	—	27	—	1	—	1	—	3	1	39
„ i Gefleborgs och Upsala Län samt Roslagen	1	1	—	42	—	—	—	—	—	6	—	50
„ i Kronobergs Bergmdöme	—	—	—	—	1	—	—	5	—	—	1	7
„ i Westernorrlands dito	1	5	—	3	—	—	—	—	—	—	—	9
„ i Norr- och Westerbottens dito	—	14	—	21	—	—	—	—	—	—	—	35
Summa	22	135	1	407	44	17	15	75	7	40	19	782

Deremot hafva följande hvilostånd på Grufvor blifvit beviljade, nemligen:

	Silfver.	Koppar.	Jernmaln.	Zink.	Cobolt.	Blyerts.	Slagg- och Varrhoppar.	Kalk- och Limsten.	Summa.
Inom Westmanlands och Stora Kopparbergs Läns Bergmästaredöme.	1	1	91	—	—	1	—	10	104
„ Wermlands dito . .	—	2	32	—	—	—	1	—	35
„ Södermanlands och Östergöthlands dito . .	—	2	17	1	—	—	—	—	20
„ Uplands och Roslags dito . .	—	—	9	—	—	—	—	—	9
„ Norr- och Westerbottens dito . .	—	4	1	—	—	—	—	—	5
„ Nora och Lindes dito . .	1	7	14	—	48	—	—	—	70
„ Nya Kopparbergs dito . .	—	1	27	—	—	—	1	—	29
Summa	2	17	191	1	48	1	2	10	272

2^{dra} Artikeln.

Tackjerns-blåsningen.

Tackjerns-tillverkningen har blifvit bedrifven år 1833, som följer, nemligen:

	Antal Masugnar.		Blåsningstid 1833.		Uppgifven Tackjerns-tillverkning.			Antal Fri-dygn.		Tionde tackjern.		
	Be-fint-lige.	I gång 1833.	dygn.	tim.	Tackjerns vikt.					Tackjerns vikt.		
					Skåll.	Lb.	℔			Skåll.	Lb.	℔
Norrbottnens Län	6	3	302	6	5,616	23	5	302 $\frac{1}{2}$	—	—	—	—
Westerbottnens Län . . .	2	1	182	—	2,653	9	10	3	82	16	—	—
Jemtlands Län	1	1	64	22	429	4	—	64 $\frac{1}{2}$	—	—	—	—
Wester Norrlands Län . .	4	4	848	13	12,336	20	10	15	357	23	10 $\frac{2}{3}$	5 $\frac{2}{3}$
Gefleborgs Län, Helsingland	10	10	1,307	15	23,016	11	15	34	624	16	5 $\frac{2}{3}$	5 $\frac{2}{3}$
Dito Län, Gestrikland.	19	16	1,986	8	30,981	8	10	55	779	21	8 $\frac{1}{3}$	8 $\frac{1}{3}$
Upland och Roslagen. . .	16	9	1,182	2 $\frac{1}{2}$	27,533	18	—	34	1,110	7	4 $\frac{1}{6}$	4 $\frac{1}{6}$
Kopparbergs Län	69	52	8,380	17 $\frac{1}{2}$	131,910	15	5	1,522 $\frac{1}{2}$	4,225	21	17 $\frac{1}{3}$	17 $\frac{1}{3}$
Westmanlands Län . . .	24	17	2,104	1	30,415	5	6	57	1,321	10	5	5
Orebro Län	71	57	10,424	18 $\frac{1}{2}$	141,916	20	9	181	6,247	20	19 $\frac{7}{8}$	19 $\frac{7}{8}$
Carlstads Län.	33	28	4,265	11	63,116	12	—	84 $\frac{1}{2}$	2,791	19	19 $\frac{1}{6}$	19 $\frac{1}{6}$
Nyköpings Län	9	6	940	21	8,860	5	—	12	216	25	10	10
Linköpings Län	3	2	521	6 $\frac{1}{2}$	7,253	11	13	6	241	21	15 $\frac{5}{8}$	15 $\frac{5}{8}$
Skaraborgs Län	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Elfsborgs Län	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Calmare Län	11	5	563	20	5,474	6	7	15	232	—	12	12
Jönköpings Län	13	12	2,034	9	12,993	23	8	211	568	14	4 $\frac{1}{6}$	4 $\frac{1}{6}$
Kronobergs Län.	11	4	290	7	1,962	9	8	6	85	19	6 $\frac{2}{3}$	6 $\frac{2}{3}$
Summa	304	227	35,399	10	506,470	22	6	2,599$\frac{1}{2}$	18,887	4	12$\frac{1}{3}$	12$\frac{1}{3}$

Af de 227 Masugnar, som under året varit i gång, äro 147 inom Bergs-lagerne och 80 derutom belägne.

Att de upptagna 35,399 blåsningdygnen till antalet betydligt öfverskjutade medium af blåsningdygnen under de 24 sednaste åren, synes af följande sammandrag.

År 1810—1814	voro blåsningdygnen i medeltal 23,389 om året.
„ 1815—1819	 26,489 —
„ 1820—1824	 30,067 —
„ 1825—1829	 33,288 —
„ 1830—1833	 32,375 —

Af hela det för år 1833 uppgifna tillverkningsheloppet 506,470 *Sk* 22 *L* 6 *z* hafva 13,318 *Sk* 4 *L* 3 *z* bestått af Gjutgods, och 493,152 *Sk* 18 *L* 3 *z* af Smides-tackjern; och emedan under 23,210½ dygn, vid Bergsmans- och Brukshyttorne inom Bergslagera blifvit tillverkade 2,395 *Sk* 12 *L* 5 *z* Gjutgods samt 326,420 *Sk* 12 *L* 3 *z* Smidestackjern, enär vid Bruksmasugnarne utom Bergslag, under 12,188½ dygn, 10,922 *Sk* 17 *L* 18 *z* Gjutgods samt 166,732 *Sk* 6 *L* Smidestackjern blifvit åstadkomne, så följer här af, att tackjernsvinsten per dygn inom Bergslag utgjort per medium 14,12 *Sk*, men utom Bergslag 14,58 *Sk*.

Detta förhållande med Tackjernsvinsten per dygn inom och utom Bergslagera utvisar, att oakadt vid flera Bruksmasugnar utom Bergslagera fattige malmer, dels brutne, dels ur sjöar hämtade, användas, hafva i det hela blåsningarne utom Bergslag i någon mån gått bättre, än vid Hyttorne inom Bergslagerne, hvarest i allmänhet rikare Malmer begagnas; och kan detta anmärkningsvärda förhållande endast derigenom förklaras, att vid Bergsmanshyttorne, i anseende till de många inbrukarne, som på hvart sitt skifte eller hvarf tillgodogöra olika slag af malm- och kol-rede, blåsningens resultatet i det hela alltid blifver mindre fördelaktigt, än vid Bruksmasugnarne eller på de ställen, hvarest allt beror på en persons drift och omtanka, bidragande ock härtill, att de fleste Bergsmännen sällan nog tidigt tillegna sig de förbättringar eller upptäckter, som för blåsningarnes fullkomligare bedrivande varda kände.

Af frihetsdygnen, tillsammans 2,599 $\frac{19}{24}$, belöpa sig 1,884 $\frac{7}{24}$ dygn för hela blåsningarne vid 5 särskilda Masugnar i Kopparbergs Län, 1 Masugn i Herjedalen, 3 Masugnar i Norrbotten samt 1 i Jönköpings Län, hvilka Masugnar ännu icke blifvit taxerade; varande de öfriga 715 $\frac{1}{2}$ de vanliga i Författningarne medgifne fridygnen, som beräknas hvarje gång blåsning börjas uti en Hytta.

Af Eders Kongl. Maj:ts och Kronans tionde-tackjern af blåsningarne, tillsammans för året utgörande 18,837 *Sk* 4 *L* 12 $\frac{5}{9}$ *z*, hafva 10,779 *Sk* 5 *L* 18 *z* blifvit efter Taxa löste med penningar, samt återstoden 8,107 *Sk* 8 *L* 14 $\frac{5}{9}$ *z* lefvererad in natura, för att på de så kallade tiondejerns-auktionerna försäljas.

För att visa huru under nu ifrågavarande år tackjernstillverkningen förhållit sig till stångjerns- och ämnessmidet, samt Bergslagernas tillgångar kunnat motsvara de derpå grundade smiden, torde följande beräkning kunna uppgöras.

Af det inom de tackjernsblåsande Bergslagerna tillverkade beloppet 326,420 <i>Sk</i> smides-tackjern, måste först för de på egen blåsning grundade smiden af-räknas tackjernsbehofvet dertill med	60,297 <i>Sk</i> ,
och vidare finnas inom Bergslagerna på köpetackjern privilegie-rade verk, hvilka äga rätt att af Bergslagernes tillgångar årligen consumera	42,665 —
eller för Bergslags-Verken tillsammans	102,962 <i>Sk</i> ,
och om detta quantum afdrages från förenämde 326,420 <i>Sk</i> , återstå 223,458 <i>Sk</i> för de utom ifrågavarande Bergslager på köpetackjern grundade smiden.	

Nu uppgå dessa sednare till ett belopp af 200,145 *Sk*, hvarföre Bergs-lagernes tillverkningar detta år med 23,313 *Sk* tackjern öfverskjutit de derpå grundade verkens smidesrätt.

Detta öfverskott skulle väl ändock ej kunna sägas vara för stort, om det tackjern, som erfordras för hårdverke, byggnader och de Gjuterier, hvarrest tack-jernet omsmältes m. m., beräknas; men en annan omständighet föranleder ock dertill, att ett öfverskott af tackjern i visse Bergslager synes hafva existerat på sednare åren och då förorsakat större upplag och inventarier deraf på tackjerns-vågarne samt andre ställen, och den är, att de Bruksägare utom Bergslagerna, hvilka hafva dels köpetackjernsrätt och dels blåsningsskyldighet för en viss del af deras privilegierade smide, börjat utvidga sin tackjerns-tillverkning och såle-des icke begagnat sig af hela köpetackjerns-beloppet, hvarföre ock Bergslags-för-räderna i samma mån mindre behöft tillitas.

Förhållandet i detta afseende har för år 1833 varit följande: de utom Bergslagerna på egen tackjerns-tillverkning grundade smiden utgöra tillsammans 138,689 *Sk*; men nu har vid Masugnarne utom Bergslagerna, på sätt här för-nt är anfördt, en tillverkning blifvit åstadkommen till ett belopp af 166,732 *Sk*, som gör 28,043 *Sk* tackjern mera, än hvad dessa Verkens blåsningsskyl-dighet varit, föranledande ofelbart till en mindre consumption af Bergslagernes tillgångar.

Förestående beräkningar, hvaruti tackjernsätgången blifvit upptagen efter Brukens smides-privilegier, ehuru, på sätt här längre fram kommer att omnä-mnas, verkliga smidesbeloppet gått något deröfver, kunna väl i alla fall icke va-ra annat än approximativa, men visa dock omisskänneligen, att tackjernstillverk-ningen äfvensom jernförädlingen i allmänhet, under tidens lopp, hufvudsakligast i följd af större, så väl i praktiskt som vetenskapligt hänseende, gjorde bemö-danden för ett bättre ordnad hyttebruk, hvartill ock de under den gynsamma

jernconjunctionen uppstegrade tackjernsprisen gäfvö kraftig uppmaning, tagit en rigtning, som i många hänseenden afviker från den i Privilegierna utstakade, eller den som ägde rum under den tid, då de tackjernshandeln inskränkande Författningarne tillkommo.

En uti vissa Bergslager öfver höfvan ökad tackjernsproduction och deraf föranledde nedsatte priser, hvilka vid nuvarande låga stångjernspris icke eller i allmänhet tåla någon förhöjning, om smidet med någon slags behållning skall kunna fortdrivas, kan icke annat än motverka Bergsmans-ståndets förkofran derstädes, och Bergsmännens ställning i vissa Orter är destomera bekymmersam, som de under den fördelaktiga jernconjunctionen uppdrifne tillverknings-omkostnaderne icke kunnat i allmänhet nedsättas, sedan tackjernspriserna började falla. Följden häraf är ock den, att i flere Bergslager, särdeles den så kallade Vestra Bergslagen uti Kopparbergs Län, hvarest en större tillverkning och ett i allmänhet icke nog jemngodt tackjern med de flesta öfriga Bergslagers, gemensamt hidraga att nedfälla priset, de Bergsmän, som kunna hafva en ringa behållning på ett Skeppund tackjern, funnit sig föranlätne att genom en högre tillverkning söka någon ersättning för ett lågt pris, samt att de Hytte-inbrukare, hvilka icke haft någon egentlig vinst af sin handtering, icke desto mindre varit nödsakade, för creditens bibehållande hos deras förläggare, att icke allenast underhålla, utan ock kanske, lika så mycket som de öfrige, forcera sin tackjernsblåsning.

Samma förhållande gäller väl icke i samma mån för de Bergslags-orter, hvarest en större efterfrågan af tackjern föranleder till en högre betalning derföre, och det skulle väl således synas, som borde ena Ortens öfverskott kunna ersätta de mindre tillgångarne i en annan; men ehuru detta till någon del kan ske, så finnas likväl flera hinder för prisernes jemnande på detta sätt, såsom dels Bergslagernas olikartade tackjern, då hvar och en Bruksägare helst väljer de sorter, hvarvid hans Smeder äro vane och som passa för hans kända stämpel, dels svårigheten af en lång, ofta besvärlig, landtransport, och dels äfven de förbindelser, hvaruti Bergsmännen en gång råkat hos sina förläggare på viss ort.

Tackjernspriset håller sig i allmänhet, med få undantag, någorlunda lika för hvar Bergslag, men skiljer sig betydligt Bergslagerne emellan, allt efter hvarje tackjernssorts kända kvalitet och lättheten för transporten af jernet derifrån till Våg eller consumptionsort. Huru förhållandet varit år 1833 synes jemväl af de då fastställda lösningspriserna för Eders Kongl. Maj:ts och Kronans tiondejern, när desse grunda sig på, och sålunda i det närmaste måste öfverensstämma med de i Orterna gängse varande. Så har t. ex. priset för Grangärdes Bergslags tackjern varit minst, eller 5 R:dr 24 sk. samt, då Vallonjernet undantages, högst för Carlskoga Bergslag i Örebro Län eller 7 R:dr 32 sk., och hafva priserna för öfrigt i allmänhet varierat emellan 6 à 7 R:dr per Sk~~Å~~ samt för Wermlands utgjort 7 R:dr 16 sk., allt Banco.

Huruvida de för tackjernsblåsningen påräknade skogar för framtiden kunna bestå vid en så stigande hyttegång, som här ofvanföre synes, bör väl ingen tvifvel vara, i anseende till Örterne utom Bergslag; men hvad dessa sednare vidkommer, så äro, med få undantag, skogarne derinom, genom de stora tillverkningarne, på sednare tider mycket medtagne, hvartill ock en ökad folkmängd med deraf foljande nya bosättningar bidrager. Att likväl skogshushållningen i de fleste Bergslager, särdeles der tillgång ej finnes på köpekol från landet omkring, och Hyttebruket således endast på egne skogar måste bedrivas, är i bättre skick, än inom de så kallade Bruksdistricten, hvarest den kolande Skatte-Allmogen i allmänhet icke visar någon särdeles omtänka för sina skogars ändamålsenliga begagnande, måste väl medgifvas; men emellertid synes dock saken hafva kommit derhän, att om tackjerns-tillverkningen i Bergslagerne till samma höjd som de sednare åren skall kunna bedrivas, måste Hytte-ägarnes bemödande jemväl gå derpå ut, att med mindre kolåtgång, än hittills i allmänhet varit vanlig, bedriva tackjernsblåsningarne.

De försök, som för en sådan högst angelägen kolbesparing vid tackjerns-tillverkningen blifvit gjorde under det år, för hvilket nu skall redogöras, får nu Collegium korteligen i underdånighet omnämna.

Redan år 1829 erhöll Skottländaren *Nielson* i Glasgow Patent på inrättning att, vid hvad slags blåsverk som helst, förstärka hettan derigenom, att luften från Blåsmachinen ledes genom en upphettad luftkammare innan den får utströmma i elden, der den skall åstadkomma förbränningen. Tvifvel uppstod väl i början om det verkliga gagnet af en sådan inrättning, men genom praktiska bevis blef uppfinningens stora värde snart erkänt, och äfven här i landet ansåg man sig så fort som möjligt böra draga fördel deraf.

På Bruks-Societetens bekostnad, och under ledning af Directeuren för tackjernsblåsningarne *C. D. af Uhr*, hafva ock år 1833 försök i denna väg blifvit anställda vid Brevfens Bruk i Nerike. Sedan den härvid nödige Värm-apparat blifvit anskaffad och anbragt, börjades desse försök i slutet af Augusti, då Masugnen redan förut varit i gång 182 dygn, och fortgingo till medlet af October månad.

Resultaten häraf hafva varit, att malmsättningen kunnat ökas från $35\frac{1}{3}$ till 48 *L*~~z~~, att svagare malmer med mera förmån kunnat tillgodogöras, att en jemnare och bättre Masugnsång vunnits, samt att $1\frac{89}{100}$ *S*~~k~~~~z~~ högre tackjerns-tillverkning än eljest i dygnet erhållits, med en besparing af $1\frac{82}{100}$ tunnor kol för hvarje Skeppund.

Detta allt bekräftar väl tillfyllest methodens användbarhet äfven för de Svenska bergsmalmerne, men utvisar så mycket mindre allt hvad man deraf har att vänta, som dels Masugnens murar, under blåsningen före försökens början,

voro så skadade, att ej en god anordning af blästern lät sig verkställa, dels ock sjelfva Värm-apparaten ej lär hafva varit så tjenlig, som man hade önskat.

På en ändamålsenlig inrättning af denna apparat beror väsendtligen den ekonomiska fördelen, som genom ifrågavarande method kan vinnas. Försöken hafva ock sedermera under innevarande år blifvit på särskilde ställen fortsatte, och de ännu mera, än under föregångne året, gynsamma resultaten deraf, torde Collegium, i dess framdeles för innevarande år afgifvande underdåniga Berättelse, blifva i tillfälle att i underdånighet framställa.

3^{die} Artikeln.

Gjuterierne och Gjutgoods-tillverkningen.

Tackjerns-gjuteri-tillverkningen, ehuru visserligen af ålder idkad, så väl medelst tackjernets skeende gjutning uti form directe utur Masugnen, som ock genom detsammas ytterligare omsmältning uti Reverber- och Cupolugnar eller mindre så kallade Stjelpugnar, har dock här i Landet först i sednare tider, och i samma mån som förbrukningen af Gjutgoods till olika behof ökats samt machin-gjutning af tackjern mer och mer tilltagit, börjat antaga karakteren af en egen och för sig sjelf bestående väsendtlig Näringsgren; och synes det vara utom allt tvifvel, att denna del af Jernförädlingen skall för det allmänna blifva utaf största vikt, särdeles om under dess successiva utveckling, företrädesvis eller tillika afses ett ändamålsenligt användande vid Gjuterierne af vissa, ehuru för smiddet oartade eller mindre tjenlige, dock till gjutgoods ganska lämplige tackjerns-sorter, helst det för öfrigt är en af erfarenheten nogsam och känd sak, att det ursprungliga värdet af ett godt gjut-tackjern kan, förmedelst gjutning och aptering för en mängd olika behof och Machinerier, till en hög grad ökas eller mångdubblas, allt efter som antingen modellering, formning och gjutning taga, för att rätt kunna lyckas, en högre grad af arbetsskicklighet i anspråk, eller ock tillverkaren förstår att, genom valet af tackjernssorter eller en större noggrannhet vid sjelfva omsmältningen och gjutningen, bibringa Gjutgodset den för olika behof eller ändamål påräknade grad af fullkomlighet, så väl i afseende på sjelfva Gjutgodsets inre egenskaper, som dess yttre utseende.

Vid Masugnarne har tillverkningen af Gjutgoods uppgifvits att, under loppet af år 1833, hafva uti de särskilde Orterne förhållit sig på följande sätt, nemligen:

Uti

	Tillverkad gjutgods af alla slag. 1833.		
	Skk.	Lß.	%.
Uti Norrbottens Län	38	23	10
„ Westerbottens dito	96	3	—
„ Jemtlands dito	7	21	—
„ Wester-Norrlands dito	369	22	10
„ Gestrikland	3	21	—
„ Upland och Roslagen	60	25	15
„ Kopparbergs Län	732	23	10
„ Westmanlands dito	250	—	—
„ Örebro dito	2,617	15	12
„ Nyköpings dito	4,778	23	15
„ Linköpings dito	2,804	25	10
„ Calmare dito	153	18	7
„ Jönköpings dito	652	14	14
„ Kronobergs dito	750	—	—
Summa Tackjernsvigt Skk	13,318	4	3

Härvid anser sig dock Collegium böra i underdånighet anmärka, dels att de sålunda utaf Bergs-Tjenstemännen i orterne Collegium meddelade uppgifterne, angående den på många ställen mer eller mindre tillfälliga Gjutgods-tillverkningen vid en del Masugnar icke torde vara nog tillförlitlige, i saknad af noggranna upplysningar från flere Hyttor, hvarest till äfventyrs gjutning idkats, ehuru ej sådant särskilt uppgifvits, dels äfven, att något ungefärligt omdöme öfver det åstadkomne gjutgodsets relativa tillverkningsvärde vid hvarje särskilt Masugn eller för någon viss ort icke kunnat grundas uppå de till Collegium i ämnat inkomne uppgifterne, emedan de olika slagen af gjutgods, som på ena eller andra stället blifvit tillverkade, icke på något sätt finnas specificerade; men den enda upplysningen bör Collegium ej underlåta att nu meddela, att den jemförelsevis större tillverkning af gjutgods, som under året ägt rum, egentligen uti Nyköpings, Linköpings och Örebro Län, hufvudsakligast måste tillskrifvas ej mindre de ganska betydliga kanon- och ammunitions-gjuterierne vid Stafsjö och Åkers Bruk i Södermanland samt vid Finspångs Bruk i Linköpings Län, än af-

ven till någon del de stora och väl utförda Gjuteri-anläggningarne vid Hellefors Bruk i Södermanland samt vid Brevens Bruk och Krokfors med några flere ställen inom Örebro Län.

Förutan det gjutgods, som sålunda vid Masugnarne och Styckebruken blifvit tillverkad, bör Collegium vid detta tillfälle ej eller obemäkt lemna, att vid de särskilt för tackjernets omsmältning inrättade Gjuterierne, hvaribland här i synnerhet torde förtjena att omnämnas Kungsholms och Bergsunds Gjuterier i Hufvudstaden och Helsingborgs Gjuteri, äfvensom Motala och Nyköpings Gjuterier och Mekaniska Verkstäder, lära en ganska betydande tillverkning af gjutgods under året hafva åstadkommit, fastän Collegium angående rätta förhållandet dermed saknar officiella uppgifter, så väl som om den tillverkning af gjutgods, hvilken, efter tackjernets omsmältning uti dertill vid vissa Bruk inrättade särskilda smältugnar, för öfrigt uppå åtskilliga ställen ägt rum; men Collegium, som icke skall underlåta att om tillverkningarne vid samtliga Gjuterierne till ett annat år söka anskaffa alla de för en fullständig berättelse nödige uppgifterne, kan för det närvarande, och i anseende dertill att flere af de ifrågavarande Gjuterierne hittills ansets såsom egentligen sorterande mera under Hall-Rätterna än under Bergs-Styrelsen, dit några meddelanden ifrån dem sålunda ej eller ingått, får dock i underdånighet tillännagifva: att, i enlighet med de uppgifter, som ifrån vederbörande Hall-Rätter till Eders Kongl. Maj:ts och Rikets Commerce-Collegium för år 1833 inkommit, tillverkningsvärdet vid Kungsholms Gjuteri då skall hafva utgjort R:dr 88,683, samt vid Helsingborgs Gjuteri — 8,020,

eller tillsammans B:co R:dr 96,703;

och hade under året på förra stället varit använde 116, samt på sednare stället 8, eller tillhopa 124 arbetare.

4te Artikeln.

Stång- och Ämnesjerns-Smidet.

	Härdar.	Ham- rar.	Privilegieradt Smide.			Uppgifven till- verkning år 1833.		
			Skål. Bergs- vigt.	Lå. vigt.	℔.	Skål. Bergs- vigt.	Lå. vigt.	℔.
Norrbottens Län	22	13	7,505	10	—	3,368	2	9
Westerbottens dito	11	8	4,669	10	—	2,987	11	4
Jemtlands dito	2	1	404	—	—	424	1	7
Wester-Norrlands dito	53	31	20,947	15	—	21,406	4	2
Gefleborgs dito, Helsingland	52	30	20,677	10	—	23,090	4	1
Dito dito, Gestrikland	95	52	36,895	19	7	43,169	3	13
Upland och Roslagen	45	23	31,069	15	—	31,550	6	19
Kopparbergs Län	160	109	56,740	12	3	57,941	18	—
Westmanlands dito	122	73	45,425	12	8	48,773	2	3
Örebro dito	164	105	58,164	18	—	60,761	4	6
Carlstads dito	203	123	82,028	12	10	83,784	10	19
Nyköpings Län och Södertörn	52	30	16,886	13	—	15,524	7	1
Linköpings dito	72	42	21,396	9	—	22,577	—	6
Skaraborgs dito	19	12	6,722	19	—	6,215	17	19
Elfsborgs dito	32	21	12,250	10	—	11,984	15	7
Calmare dito	34	20	8,599	10	—	8,354	8	19
Jönköpings dito	30	19	7,132	—	—	6,327	5	—
Kronobergs dito	22	13	4,278	9	—	3,927	16	12
Summa	1,190	725	441,796	4	8	451,968	—	7

Utaf det här ofvan upptagne för hela Riket tillätne årliga Smidet, 441,796 Skål 4 Lå 8 ℔, utgör det uti Bruks-Privilegierna, såsom egentligt *Stångjerns-Smide* upptagne, ett belopp, utom Hammarskatten, af 392,552 Skål 19 Lå 16 ℔, då deremot *Ämnessmidet* endast uppgår till 44,533 Skål 8 Lå 15 ℔; och utgör Eders Kongl. Majts och Kronans af så väl Stång- som Ämnesjerns-smidet utgående årliga *Hammarkatt*, som utöfver ofvannämnde belopp får tillverkas, antingen den med penningar efter fastställd Taxa inlöses, eller för Kronans räknung å Stapelstads-våg in natura levereras ett sammanräknadt belopp af 4,709

Sk 15 *L* 17 *℔*. Hvarförutan här torde böra anmärkas, att af hela det i Privilegierna tillätne Ämnessmidet hafva, under de sednaste 15 åren, i anseende till saknad afsättning å de flesta Jernmanufactur-tillverkningar, ej mindre än 19,145 *Sk* blifvit, enligt särskilte Kongl. Resolutioner, förvandlade tillsvidare i Stångjern, med rättighet att till export vågföras.

Det Smide, som enligt Privilegier är grundadt uppå Tackjernsblåsning i Brukens egne Masugnar, utgör tillsammans 198,986 *Sk* 10 *L* 15 *℔*, deraf 60,297 *Sk* 3 *L* 12 *℔* äro tillätne inom, och 138,689 *Sk* 7 *L* 3 *℔* utom Bergslag; hvaremot det uppå köpetackjern ifrån Bergslags-orterna privilegierade Smidet belöper sig inom Bergslag till 42,664 *Sk* 17 *L* 15 *℔* och utom Bergslag till 200,144 *Sk* 15 *L* 18 *℔*, eller tillhopa utgör ett belopp af 242,809 *Sk* 13 *L* 13 *℔*.

För att nu göra åskådligt huru, eller under hvilka olika vilkor, i anseende till beskattningen, det på olika tider tillkomne Stång- och Ämnesjerns-smidet finnes vara privilegieradt, får Collegium i underdånighet upplysa: att det gamla, före utfärdandet af 1803 års Kongl. Smides-Förordning och emot enkel Hammarskatt privilegierade Smidet utgör *Sk* 323,669 5 —

Hammarskatten derföre — 3,236 13 17.

Det så kallade Frälserätts-Smidet, eller det vid Frälse-Verken utan all Hammarskatt af ålder tillätne Smidet . . . 16,509 16 19.

Hvartill sedermera kommer det vid Österby, Löfsta och Gimo Bruk, emot en bestämd recognitionsafgift af 1,333 R:dr 16 sk. Banco, till oinskränkt belopp tillätna Smide, som efter 5 års medium här upptages till 7,138 14 2.

Summa gammalt Smide 350,554 9 18.

Deremot utgör det, enligt 1803 års Kongl. Förordning, emot dubbel Hammarskatt, tillkomne nya Smidet *Sk* 73,630 — —

Hammarskatten för detsamma 1,473 2 —

Och det, jemväl i enlighet med 1803 års Kongl. Förordning, emot Recognitions-afgift ifrån 24 sk. till och med 1 R:dr per *Sk*, egentligen till fyllnad å förut varande Verkstäder, privilegierade Smide 16,138 12 10.

Summa nytt Smide 91,241 14 10. B. V.

Huru högst olika betungande den, i följd häraf genom Brukens Privilegier nu fastställde, ordinarie skatten för Stång- och Ämnesjerns-smidet drabbar Näringsidkarne, visar sig sålunda lätteligen vid betraktande deraf, att då den större delen af Smidet, som emot enkel Hammarskatt är privilegieradt, erlägger till Eders Kongl. Majt och Kronan 1 procent af årstillverkningen eller dess värde; så skattar Frälse-smidet allenast 0,87 procent. Och under det att det nya eller efter 1803 tillkomne Hammarskatts-

Smidet erlägger 2,00 dito

så måste för Recognitions Ämnessmidet betalas 3,33 procent.
 Och för det emot Recognition beviljade nya Stångjerns-smidet van-
 ligen ifrån och med 5,00 dito
 ända till 6,66 dito
 efter antaget Stångjernspris af 15 R:dr, och i de fall då Recognitions-afgiften
 blifvit uti Privilegierna bestämd till maximum eller 1 R:dr Banco per *Skål*.

Utaf Rikets hela för det närvarande privilegierade Smidesqvantum äro
 inom *Bergslag*, enär Nyeds Socken i Wermland dit icke räknas, till utsmid-
 ning tillätne:

Af *Bergsmans-Smide mot Hammar-*
skatt *Skål* 15,307 3 4.
 Hammarskatten derföre 156 10 14.

Af *Bergsmans-Smide mot Recognitions-*
afgift 2,300 — —
 Summa *Bergsmans-Smide Skål* 17,763 13 18.
Bruks-Smide 85,198 7 9.
 Summa *Smide inom Bergslag Skål* 102,962 1 7.

Hvaremot åter det *utom Bergslag* vid slutet af Smidesåret
 1833 privilegierade Stång- och Ämnesjerns-Smidet uppgått till 338,834 3 1.
 Summa *Skål* 441,796 4 8.

Hvad särskilt vidkommer förhållandet i anseende till privilegierade Verk-
 städernes antal i olika Orter, så befinnes det vara sådant, att då inom *Bergslag*
 äro tillätne 308 Härdar och 200 Hamrar, så belöper sig antalet deraf utom
Bergslag till 882 Härdar och 525 Hamrar; hvaraf åter synes följa, att Smides-
 rätten på hvarje Härd inom *Bergslag* i medeltal endast utgör 334,4 *Skål*, under
 det att densamma utom *Bergslag*, hvarest tillökning i Smidet, enligt 1803 års
 Kongl. Förordning, varit tillåten, uppgår till 384,2 *Skål*; äfvensom det visar
 sig, att, då det för 88 Härdar privilegierade så kallade *Bergsmans-smidet* till
 särskilt beräkning upptages, uppå hvarje *Bergsmans-härd* endast kan beräknas
 ett privilegieradt årligt Smidesqvantum af vid pass 202 *Skål*, eller ett belopp,
 som icke ens motsvarar hälften af den tillverkning, som vid hvarje dylik Verk-
 stad kan med beqvämlighet åstadkommas.

Collegium bör dock icke underlåta, att vid detta tillfälle i underdånighet
 tillkännagifva, hurusom, med anledning af Collegii Kungörelse af den 21 Mars
 1833, angående nya Smides-methoders användande, det så kallade Engelska el-
 ler Lancashire-smidet redan under loppet af samma Smidesår blifvit, i enlighet
 med de af Collegium gifne Resolutioner, samt på grund af derom förut vunnen
 erfarenhet, vid Bäckafors Bruk i Elfsborgs Län, till användande antagit och ef-
 terhand försökt vid Häfla Bruk i Östergöthland, vid Forsbacka, Hammarby och

Mackmyra Bruk samt Hoo Bergsmanshammare i Gestrikland, vid Engelsforss, Garpenbergs och Grängshammars Bruk i Dalarne, vid Fernaverken i Westmanland, vid Söderforss och Elfkarleö Bruk i Upland, vid Upperuds och Billingsforss Bruk å Dahlsland vid Hörlewerken och Åminne Bruk i Småland samt vid Liljendahls Bruk i Wermland. Följden här af har ock varit, dels att vid dessa samtliga Verken, ungefärligen 30 af de förut vanlige så kallade Tyskhärdarne blifvit förvandlade till täckta Engelska Smältugnar, vid hvardera af hvilka årligen kan tillverkas omkring 1000 *Sk℥* Stångjern, då räkningen för särskilt Verkstad behörigen fortgår, dels ock till 18 stycken nya Räckhärdar mäst af Collegium tillåtas för beredande af större bekvämlighet vid den nya Smidesmethodens användande; dock hafva dessa Verkstäder till en början endast beviljats på försök eller till temporairt begagnande till 1835 års slut.

Stångjerns-exporten ifrån Sverige till Utrikes Orter har, under de 2mc sista Decennierne före 1833, förhållit sig på sätt som följer:

		<i>Sk℥.</i>	<i>L℔.</i>	<i>℥.</i>
År 1813	utgjorde den i Stapelsstadsvigt	316,157	7	19.
„ 1814	„	342,067	8	8.
„ 1815	„	460,916	8	16.
„ 1816	„	309,446	13	14.
„ 1817	„	290,117	13	16.
„ 1818	„	351,082	18	9.
„ 1819	„	307,734	14	14.
„ 1820	„	311,705	18	17.
„ 1821	„	314,945	6	4.
„ 1822	„	346,754	6	19.
Summa		<i>Sk℥</i> 3,350,928	17	16.
Medium		— 335,092	17	15.
År 1823	„	<i>Sk℥</i> 402,001	11	8.
„ 1824	„	— 345,377	4	19.
„ 1825	„	— 450,701	13	19.
„ 1826	„	— 325,312	7	3.
„ 1827	„	— 391,467	19	4.
„ 1828	„	— 416,734	1	15.
„ 1829	„	— 362,690	18	15.
„ 1830	„	— 358,680	13	16.
„ 1831	„	— 428,204	4	18.
„ 1832	„	— 392,485	16	13.
Summa		<i>Sk℥</i> 3,873,656	12	10.
Medium		— 387,365	13	5.

Och emedan Stångjerns-exporten år 1833 utgjort 413,054 *Skz* 13 *z*; så visar det sig häraf att densamma väl till ziffran ej obetydligt öfverstigit medel-exporten under den sednare tiden, ehuru den på långt när icke upphunnit det maximum, hvartill exporten dels år 1815 under förra perioden, dels ock år 1825 under den sednare sig bestigit.

Allmänna Stångjerns-Hammarskattspriset har för år 1833, efter fastställda Taxan, varit R:dr 16 Banco per *Skz* i likhet med hvad det var år 1832; men utgjorde deremot

	R:dr.	sk.		R:dr.	sk.
År 1820	19	8.	År 1826	18	12.
„ 1821	17	32.	„ 1827	18	12.
„ 1822	15	—	„ 1828	18	12.
„ 1823	14	24.	„ 1829	17	24.
„ 1824	15	—	„ 1830	16	12.
„ 1825	19	—	„ 1831	15	24.

Enligt erhållne uppgifter utur Räkenskaperne vid Tullverket har Stångjerns-exporten år 1833, efter de särskilte för densamma angifne Destinations-orterna, utgjort:

	<i>Skz.</i>	<i>Lz.</i>
Till Norrige	1,883	4.
„ Finland	6,384	3.
„ Ryssland	9	7.
„ Preussen	18,144	4.
„ Danmark	32,475	9.
„ Hanse-Städerne	25,160	3.
„ Hannover och öfrige Tyska Orter	10,140	3.
„ Stora Brittanien och Irland	97,655	19.
„ Nederländerne	9,756	3.
„ Frankrike	43,647	12.
„ Portugal med Azoriske och Cap-Verdsöarne	8,232	13.
„ Italien, Sardinien och Sicilien	1,316	10.
„ Gibraltar, Malta och Joniske Öarne	651	5.
„ Egypten, Barbariske Staterne och Marocco	122	5.
„ Goda Hopps-Udden, Ostindien, China och Söderhafvet	4,680	19.
„ Nord-Amerikanske Fristaterne	154,830	14.
„ Brasilien	6,401	13.
„ Westindiske Öarne	1,907	17.
Summa <i>Skz</i>	423,400	3.

Stapelstadsvigt.

Orsaken hvarföre denna, enligt Tullverkets Räkenskaper, sist uppgifne summa af exporteradt stångjern, icke öfverensstämmer med det ofvan anförda för-

hållandet, i anseende till 1833 års export, förklaras derigenom, att Vågräkenskaperna afslutas den 31 October med Bruksåret, hvarest Smidesrätten beräknas, då deremot den uti Tullverkets Räkenskaper upptagna summa visar rätta beloppet af det under Calender-året exporterade stångjernet.

5te Artikeln.

Jern-Manufactur-tillverkningen.

Denna idkas väl i följd af Privilegier, så vidt fråga är om Verkstäder; men, enligt Kongl. Smides-Förordningen den 15 Junii 1803, kan den numera sägas få till oinskränkt belopp vid tillätne Verkstäder bedrifvas, så framt icke Verkets läge inom Bergslag eller särskilta uti Privilegierna föreskrifna vilkor göra derifrån något undantag.

Enligt de uppgifter, som kommit Collegium tillhanda, har Manufactur-tillverkningen varit år 1833, som följer:

	Bergsvigt.		
	Skk.	Lb.	℔.
Uti Norrbottens Län	160	8	—
„ Westerbottens dito	655	13	7
„ Wester-Norrlands dito	1,515	5	19
„ Jemtlands dito	80	18	10
„ Gefleborgs Län, Helsingland	90	4	15
„ Dito dito, Gestrikland	1,550	5	8
„ Upland och Roslagen	3,016	10	15
„ Kopparbergs Län	5,389	10	17
„ Westmanlands dito	2,964	5	18
„ Örebro dito	8,953	16	16
„ Carlstads dito	8,226	3	11
„ Nyköpings Län och Södertörn	5,769	8	4
„ Linköpings Län	4,431	10	—
„ Skaraborgs dito	550	2	15
„ Elfsborgs dito	3,873	5	6
„ Calmare dito	932	13	1
„ Jönköpings dito	1,735	2	17
„ Kronobergs dito	577	3	4
Summa	50,472	9	3
		Den	

Den exporterade Jernmanufacturen under Smidesåret 1833, har deremot utgjort följande belopp, nemligen:

	<i>Sk℔.</i>	<i>L℔.</i>	<i>℔.</i>	Stap.	St.	vigt.
Bandjern	1,879	3	10.			
Bultjern	1,458	7	5.			
Knipp- och Skärjern	3,782	6	19.			
Jernplåtar	2,190	18	10.			
Stål (brännstål och garfstål)	13,197	12	3.			
Spik	4,616	9	4.			
Diverse smide	2,652	3	7.			
Summa <i>Sk℔</i>	29,777	—	18.	Stap.	St.	vigt.

Jemföres nu tillverknings-beloppet 50,472 *Sk℔* 9 *L℔* 3 *℔* Bergsvigt, som gör 55,519 *Sk℔* 14 *L℔* 2 *℔* Stapelstadsvigt, med exportsumman 29,777 *Sk℔* 18 *℔*, uppstår ett öfverskott af 25,742 *Sk℔* 13 *L℔* 4 *℔* Stapelstadsvigt för Inrikes consumptionen.

Under de tvenne nästföregående Decennierne har exporten af Jernmanu-
factur förhållit sig sålunda:

	<i>Sk℔.</i>	<i>L℔.</i>	<i>℔.</i>	Stap.	St.	vigt.
Från och med 1813—1822, i medeltal	36,668	7	12.			
— — 1823—1832	29,292	5	8,			

hvaraf synes, att denna slags export under året 1833 varit någorlunda lika med hvad den utgjort i medeltal 1823—1832; men med nära 7000 *Sk℔* understigit medelbeloppet under de förutgångne tio åren ifrån 1813 till 1822.

Förestående beräkningar, så väl af exporten 1833, som af den i medeltal särskildt för de tvenne nästföregångne Decennierne äro uppgjorde efter smides-
år; varande förhållandet med exporten för år 1833 efter Tullverkets med Ca-
lenderåret afslutade Räkenskaper något olika, eller, då Destinations-orterna tilli-
ka utsättas, som följer:

	Ankare, Draggar, samt Smedjestäd.		Bult- och Gallerjern.		Bandjern.		Knippjern.		Saltpanne- plåtar.	
	SKÅ.	LÅ	SKÅ.	LÅ	SKÅ.	LÅ	SKÅ.	LÅ	SKÅ.	LÅ
Till Norrige	9	5	50	3	122	3	2	13	—	—
„ Finland	14	15	529	4	337	13	—	—	—	—
„ Ryssland	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ Preussen	2	1	54	9	299	4	60	10	24	4
„ Danmark	9	3	182	18	253	10	269	10	13	4
„ Hanse-Städerne	26	12	203	18	118	13	208	3	58	17
„ Hannover och öfrige Tyska orter	81	1	47	8	132	—	96	1	1	9
„ Stora Britanien och Irland . .	—	—	2	10	—	—	3	16	60	5
„ Nederländerne	—	—	125	6	177	16	241	12	—	—
„ Frankrike	—	—	68	9	27	3	33	19	—	—
„ Portugal med Azoriska och Cap- Verds öarne	—	—	—	—	122	12	59	11	—	—
„ Italien, Sardinien och Sicilien .	—	—	194	8	—	—	—	—	—	—
„ Gibraltar, Malta och Joniska öarne	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ Egypten, Barbari-Staterne . . .	1	11	172	9	140	11	18	—	—	—
„ Goda Hoppsudden, Ostindien . .	—	—	—	—	21	12	131	7	—	—
„ Nord-Amerikanska Fristaterne .	—	—	101	18	461	15	1,722	12	—	—
„ Brasilien	—	—	9	5	47	10	90	7	—	—
„ Westindiska öarne	—	—	7	14	11	7	23	2	—	—
Summa	175	8	1,749	19	2,273	9	2,961	3	157	19

Skärjern.		Skrotjern.		Plåtar.		Plogbills- ännen.		Spik.		Stål.		Diverse Manufac- turer.		Summa.	
Skß.	Lß.	Skß.	Lß.	Skß.	Lß.	Skß.	Lß.	Skß.	Lß.	Skß.	Lß.	Skß.	Lß.	Skß.	Lß.
---	---	---	---	135	9	16	---	141	2	17	---	37	9	531	4
---	---	---	---	1	5	---	---	2,341	17	440	---	615	18	4,311	12
---	---	4	10	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	4	10
100	16	1,674	14	95	---	13	4	43	10	36	---	1	17	2,405	9
77	15	482	---	832	15	3	10	3,091	14	378	13	30	7	5,624	19
78	18	92	7	510	17	39	1	1,218	9	1,251	7	35	8	3,842	10
112	8	---	---	243	---	242	15	798	19	20	13	14	8	1,790	2
---	---	16	10	---	---	---	---	4	6	6,707	---	---	---	6,794	7
---	---	---	---	---	---	32	18	5	12	233	9	---	---	816	13
---	---	---	---	---	---	---	---	15	3	47	---	---	---	191	14
121	19	---	---	110	---	---	---	---	---	1,832	5	---	---	2,246	7
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	194	8
---	---	---	---	4	13	---	---	---	---	---	---	---	---	4	13
---	---	---	---	---	4	---	4	84	7	---	---	1	11	418	17
45	10	---	---	---	---	---	---	12	---	829	15	---	---	1,040	4
---	---	---	---	---	---	236	---	---	---	1,349	7	45	8	3,917	---
---	---	---	---	30	3	---	---	1	9	97	10	6	11	282	15
---	---	---	---	---	---	---	---	1	7	---	---	---	---	43	10
537	6	2,270	1	1,963	6	583	12	7,759	15	13,239	19	788	17	34,460	14

I allmänhet kan om Jern-manufactureringen sägas, att för densamma i flere år varit en ofördelaktig conjunctur, härledande sig dels från Englands i stort drifna tillverkningar och i sammanhang dermed utvidgade Jernhandel, dels ock ifrån de framsteg denna industri, skyddad dessutom af hög import-tull, under det exporten härifrån ännu är med flere allmänna utgifter behäftad, gjort i de Länder, dit afsättningen från Sverige fordom varit betydlig. Svenska Stålet har dock någon tid, ehuru äfven detta förhållande för närvarande synes förändradt, varit något mera begärligt och användes, efter omarbetning, till flera behof, af Utländningen, hvartill dess egna Stål är mindre passande. Enda utvägen för Svenska Manufacturisten är således äfven här, som i anseende till smidet i allmänhet, att genom förbättrade tillverknings-metoder kunna i handeln återföra en mera god och med mindre omkostnader tillverkad vara. Emellertid är det med tillfredsställelse, som Collegium kan i underdånighet omnämna, att äfven i denna del af Jernhanderingen hvarjehanda till förbättring blifvit åtgjort, hvarom i synnerhet Valsverken och Jernline-Fabrikationerne vittna.

6te Artikeln.

De så kallade Ädlare Verken.

a) *Guldtillverkningen.*

Sedan Ädelfors Guldverk i Jönköpings Län redan för någon tid tillbaka nedlades, tillverkas nu mera icke Guld på annat ställe i Riket, än vid Stora Kopparberget, eller vid det derstädes inrättade så kallade Konung Gustaf den Tredjes Silfververk, hvarest, i sammanhang med Silfvertillverkningen af der varande Blyglanser, den i Fahlumalmerne befintlige ringa guldhalt utdrages ur det vid Verket erhållne guldiska Silfret; och har det härstädes år 1833 utbringade Guld det endast uppgått till 2 lödige marker, $13\frac{1}{4}$ lod.

Under de nästföregångne 10 åren har tillverkningen af Guld varit följande:

Lödige marker. Lod.					Lödige marker. Lod.					
År 1823	.	.	.	2	$1\frac{1}{2}$.	År 1828	.	.	4	$\frac{1}{4}$.
„ 1824	.	.	.	3	$2\frac{3}{4}$.	„ 1829	.	.	3	$11\frac{1}{2}$.
„ 1825	.	.	.	2	$14\frac{1}{4}$.	„ 1830	.	.	4	$9\frac{1}{4}$.
„ 1826	.	.	.	3	$9\frac{1}{2}$.	„ 1831	.	.	4	$3\frac{1}{3}$.
„ 1827	.	.	.	3	10.	„ 1832	.	.	3	$8\frac{1}{4}$.

b) Silfvertillverkningen.

Vid *Sala Silfververk i Westmanland* fortgår ännu, under en nitisk Styrelse på stället, den grufvedrift, om hvars första uppkomst man icke har någon säker underrättelse; och i betraktande af de spridda Malm tillgångars beskaffenhet, som nu mera åtkommas, är det endast uti en klok och omsorgsfull förvaltning orsaken igenfinnes dertill, att tillverkningen för närvarande uppgår till ett belopp, som icke obetydligt öfverstiger den, hvilken under de sednare tider i allmänhet ägt rum.

Med 300 personer vid Grufvorne och Konstverken har arbetet år 1833 varit anställt förnämligast i 3 Grufvor, nemligen uti Torg-Schackts, Stor och Carl-Schackts-Grufvorne, äfvensom till någon del uti Grefve Bjelkes Stoll.

Malmuppföringen har utgjort i fyndigt berg à 6½ Cubikfot 70,155 Tunnor. och ofyndigt berg 5,034 dito

Summa Berguppföring 75,189 Tunnor.

Efter skrädning af det fyndiga berget har vunnits 31,050 lass Vask à 6½ Cubikfot, 4,720 Cubikfot Stuff och 93 Centner Slig, som, efter vidare behandling vid Bok-, Vask- och Smält-Verken, vid hvilka sednare 87 personer varit anställda, för året lemnat en Silfvertillverkning af 3,449 Lödige marker, 12 Lod.

Jemföres denna tillverkning med hvad Verket fordom, eller på 1400-talet och till år 1550, afkastade, eller årligen omkring 18,000 Lödige marker och stundom derutöfver, är väl den nuvarande obetydlig; men blir det icke, om man afser det skick, hvaruti Grufvan, i anseende till fyndighet, sedermera sig visat.

Silfvertillverkningen vid Sala har i medeltal varit:

ifrån år 1701 till 1750	1,541	Löd. marker.	—	Lod.
„ „ 1751—1800	1,906	„	„	—
„ „ 1801—1820	1,874	„	„	—
„ „ 1821—1830	2,669	„	„	—
„ 1831 utgjorde tillverkningen	3,200	„	„	—
„ 1832	3,294	„	„	10

Sala Bergslag, som för Silfververket af Staten njutit åtskillige förlänningar, innehar väl ännu det för Verket förmånliga arrendet af Kronans räntor i 6 Socknar af Westmanlands Län; men, i enlighet med Eders Kongl. Maj:ts Nådiga Bref den 31 October 1829, har Bergslaget åtagit sig, att, till bildande af en så kallad Ränte-ersättningsfond, årligen afsätta 185 Silfverriksdaler, samt särskildt 37 Riksdaler i Silfver för hvarje fulla 100 R , hvarmed Silfvertillverkningen för året öfverstiger 2500 Lödige marker, hvilka sålunda afsatte medel, jemte derå

upplöpande räntor, skola användas till inköp af Jordegendom, hvarest och så snart Arrendet för egendomarne uppgår till värdet af 1,100 Tunnor Spannmål, det perpetuella Arrendet af de 6 Socknarnes räntor kommer att upphöra, samt förläningen att till Kronan indragas. Denna Ränte-ersättningsfond, som år 1832 utgjorde 3,146 R:dr 15 sk. 4 rst., har under år 1833 ökats till 4,811 R:dr 30 sk. 4 rst Banco.

Vid *Gustaf den Tredjes Silfververk* i Fahlun, hvarest af Blyglansen från St. Kopparbergs Grufva tillverkats:

	Löd. marker.	Löd.		Löd. marker.	Löd.
År 1823	275	14 $\frac{1}{2}$.	År 1828	492	6 $\frac{1}{2}$.
„ 1824	427	9 $\frac{1}{2}$.	„ 1829	509	12 $\frac{1}{2}$.
„ 1825	308	5 $\frac{3}{4}$.	„ 1830	556	9.
„ 1826	583	2 $\frac{1}{2}$.	„ 1831	494	—
„ 1827	556	15.	„ 1832	452	9.
har Silfvertillverkningen för år 1833 utgjort			383	Löd. $\frac{1}{2}$; 13 $\frac{1}{2}$ Lod.	
och om Silfret från Sala härtill lägges			3,449	„ „ 12 „	
			utgör Rikets hela Silfvertillverkning 3,833 Löd. $\frac{1}{2}$; 9 $\frac{1}{2}$ Lod.		

Genom Kongl. Brevet den 20 September 1788 är *Gustaf den Tredjes Silfververk* befriadt från all Tionde eller Afrad; men af Sala Silfvertillverkning utgår Tiondedelen till Eders Kongl. Majt och Kronan, och har, enligt Myntverkets Räkenskaper, Tionde-afgiften derifrån utgjort R:dr 2,797: 10: 7.

hvar till kommer Myntarelön och Slagskatt . . . — 872: 41: 5.

Summa R:dr 3,670: 4: — i Silfver.

Vid Löfås Silfververk uti Kopparbergs Län har väl grufvebrytningen under året fortgått, fastän någon Silfversmältning derstädes under samma tid icke ägt rum.

c) *Koppar-Verken.*

Stora Kopparberget, arbetadt under olika skiften från urminnes tider, innehar ännu såsom Kopparverk, då afseende göres på tillverkningsbeloppet, främsta rummet. Efter att på 1600:talet hafva gifvit årligen 10 à 15,000 Sk $\frac{1}{2}$ Koppar, hafva malmtillgångarne småningom så aftagit, att Koppartillverkningen i början af 1700:talet utgjorde emellan 8 à 9,000, i medlet af samma århundrade emellan 5 à 6,000, och i början af innevarande sekel endast närmare 5,000 Skeppund.

Tillverkningsbeloppet har derefter ytterligare nedfallit och uppgick i medeltal:

För år 1816—1820 till	4,189 Skk.
„ 1821—1825	3,884 —
„ 1826—1830	3,272 —

Härtill har nu äfven kommit, att åren 1831 och 1833 flere ras inträffat i Grufvan, som menligt inverkat på Grufvebrytningen, i det att många af de bättre arbetsrummen på djupet igenfallit och konstverken derstädes blifvit förstörde. Utom det att omkring 90,000 R:dr Banco blifvit beräknade skola åtgå, för att göra Grufvan åter tillgänglig, har, såsom en följd af dessa ras, Koppar-tillverkningen

	Skk.	Lk.	g.
för år 1831 stadnat vid	2,995	16	16.
samt för år 1832 vid	2,849	1	16.

Under det år, som är föremål för denna underdåniga Berättelse, och hvilket år, i anseende till en der vidtagen förändring med Bruksårets beräkning, vid Stora Kopparberget innefattar 13 Månader, hafva utur Grufvan med en omkostnad af 61,344 R:dr 14 sk. 7 rist Banco, blifvit uppbrutne 141,370 Tunnor berg, hvaraf erhållits 54,598 Tunnor Malm, som efter försäljningspris uppgått till ett värde af 129,802 R:dr 23 sk., svarande emot 2 R:dr 13 sk. 10 rist per Tunna.

Denna Malm har på följande sätt blifvit fördelad:

	Banco R:dr.	sk.
Ordinarie Grufvehjelps-malm	9,450	—
Centonal-malm	10,263	37.
3:dje och 4:de hoparne eller Afradsmalm	21,079	33.
Extra Grufvehjelps-malm	10,619	13.
Extra Grufvecasse-malm	2,789	36.
Summa Cassornes Malm	54,202	23.
Fjerdeparts-egarnes Malm efter första hopens pris	75,600	—
Summa	129,802	23.

Förenämnde 75,600 R:dr, fördelade på de 1,200 Fjerdepart, af hvilka Bergslaget består, gör 63 R:dr per Fjerdepart, hvaraf, sedan i Cassorne insatte Grufvebrytningsmedel, till Fattigvården i Fahlun, till Pensions-Cassan och Bevillning afgått, utdelningen på hvarje Fjerdepart utgjort 22 R:dr 15 sk. 7½ rist Banco.

Detta resultat understiger de föregående årens, då revenuen varit:

	R:dr.	sk.	r:st.		R:dr.	sk.	r:st.
för år 1823 . . .	27:	3.	7 $\frac{1}{5}$.	för år 1828 . . .	34:	26.	4 $\frac{5}{5}$.
„ 1824 . . .	32:	41.	—	„ 1829 . . .	40:	40.	9 $\frac{3}{5}$.
„ 1825 . . .	42:	1.	9 $\frac{3}{5}$.	„ 1830 . . .	22:	15.	7 $\frac{1}{5}$.
„ 1826 . . .	47:	1.	2 $\frac{2}{5}$.	„ 1831 . . .	33:	19.	7 $\frac{1}{5}$.
„ 1827 . . .	40:	21.	9 $\frac{3}{5}$.	„ 1832 . . .	51:	34.	4 $\frac{1}{5}$.

Då de betydligaste delarne af Grufvan ännu efter rasen äro otillgänglige, och således de bättre malmförråden icke utan stora svårigheter och betydlig kostnad kunna åtkommas, äro utsigterne vid Stora Kopparberget för närvarande bekymmersamma. Den minskade malmtillgången har derföre väckt Bergsmännens omtänka derpå, att genom sofring af gamla Slaggvarp och nya Kopparmalms-anledningars eftersökande, vidmakthålla Kopparhandteringen; och som Kopparbruket af de tillgångar, som på detta sätt erhållas, är befriadt från Tionde-afgifter, har det ansetts mera lönande, än att tillgodogöra de fattigare Malmerne från Stor-grufvan, hvilka, med den höga afgiften af hvarje 10:de *Sk* till Eders Kongl. Majt och Kronan, tills vidare torde komma att föga begagnas, hvilket kan blifva af så mycket betänkligare påföljd, som, om de nu lemnas qvar, de sedermera, åtminstone på många ställen, ej kunna åtkommas.

Koppartillverkningen genom förenämnde från Tionde-afgift befriade Slaggbruk har år 1833 nppgått till 336 *Sk* 4 *L* 14 *℔*. Deremot har invägningen af Koppar, tillgodogjord af Grufvans malm, utgjort 2,156 *Sk* 12 *L* 2 *℔*, hvaraf, sedan Kronotionde, Konststats-, Armbösse och Provisions-Kopparen, Strömsafraden, Proste-Kopparen och extra afbränningen i Avesta blifvit afdragne, för Brukande Bergsmännens räkning återstått 1,830 *Sk* 12 *L* 19 $\frac{106}{120}$ *℔* Koppar.

Med förbigående af öfrige tillverkningar vid Stora Kopparberget, hvilka upptagas hvar och en på sitt ställe, utföres här endast Kopparen, som då Stor-grufve- och den så kallade Frigrufve-Kopparen sammanläggas gör:

	Koppartill- verkningen år 1833.			Taxeringen be- stämd till:	Kongl. Maj:ts och Kronans Afräds-Koppar.		
	Sk℔.	L℔.	℔.		Sk℔.	L℔.	℔.
Vid <i>Stora Kopparberget</i>	2,492	16	16	10:de Sk℔:det	214	3	4 $\frac{2}{10}$
Tillverkningen vid öfrige Koppar- Verken, som under året varit i gång, har förhållit sig, som följer:							
Vid <i>Nya Kopparberget</i> i Örebro Län	20	7	1	20:de d:o	1	—	7 $\frac{1}{20}$
„ <i>Åtvidaberg</i> i Linköpings Län .	1,406	5	9	} 30:de d:o	56	2	3 $\frac{2}{10}$
„ <i>Gottenvik</i> i dito dito	217	19	5				
„ <i>Tunaberg</i> i Nyköpings dito .	33	—	—	d:o	1	2	10
„ <i>Garpenberg</i> i Kopparbergs Län	424	2	—	40:de d:o	10	12	1
„ <i>Tomtebo</i> i dito dito	327	2	13	Ej taxerad.	—	—	—
„ <i>Riddarhyttan</i> i Westmanland .	306	5	18	30:de Sk℔:det	10	4	4
„ <i>Gustafs och Carlbergs</i> Koppar- verk i Jemtland	182	10	—	} Dessa Verk njuta ännu Frihetsår.	—	—	—
„ <i>Waldemarsvik</i> i Calmare Län .	13	—	—		—	—	—
„ <i>Svartviks</i> Kopparverk i Koppar- bergs Län	72	4	14		—	—	—
„ <i>Westerviks</i> dito i dito Län . .	22	8	11		—	—	—
„ <i>Sandviks</i> dito i dito	1	5	4		—	—	—
Summa Sk℔ Koppar	5,519	7	11	— — —	293	4	9 $\frac{9}{20}$

d) *Messings-Bruken.*

Tillverkningen af Messing och dess förarbetande till Latun, Tråd m. fl. arbeten, utgjorde förut en betydlig Exportartikel, men har, i anseende till ofördelaktig conjunctur för afsättning utomlands och äfven mindre förbrukning deraf inom Landet, på sednare tider blifvit mycket förminskad, hvarföre ock flere Messingsbruksegare varit nödsakade att nedlägga större delen af tillverkningen och i stället öfvergå på Jernhandteringen, för att på sådant sätt söka någon ersättning för den inkomst, de måst sakna af deras egentliga yrke.

Bergs-Collegii Berättelse.

	Tillverkad Råmessing år 1833.		
	Skål.	Lb.	℥.
Vid <i>Skultuna</i> i Westmanland	518	1	—
„ <i>Bjurfors</i> i dito	2	19	18.
„ <i>Nyköpings</i> Messingsbruk	234	—	—
„ <i>Gusum</i> i Östergöthland	75	—	—
	Summa 830	—	18.

Och har denna vara sedermera blifvit förädlad till diverse sorter Tråd, Latun m. m., ehuru Collegium icke är i tillfälle, att nu specifikt uppgifva hvarken de särskilte slagen af förädlade effecter eller tillverkningsvärdet på hvarje ställe.

7de Artikeln.

Diverse Verk och Inrättningar.

Kopparhamrar.

	Uppgifvit Kopparsmide år 1833.		
	Skål.	Lb.	℥.
Vid <i>Avesta</i> i Kopparbergs Län	1,347	12	17.
„ <i>Sätterforss</i> i Skaraborgs Län	56	—	—
„ <i>Stora Gärhult</i> eller <i>Kjällefäll</i> i dito	60	12	11.
„ <i>Chatrinæforss</i> i Ellsborgs Län	170	—	—
„ <i>Läsebo</i> i Kronobergs Län	150	—	—
„ <i>Jernhytta</i> eller <i>Koppermöllan</i> i Christianstads Län	120	—	—
„ <i>Graneforss</i> i Blekinge Län	214	11	—
„ <i>Olofsström</i> i dito dito	100	—	—
	Summa Skål 2,218	16	8.

Blysmältnings-Verk.

Ehuru några särskilte Verk, ensamt för Blytillverkning, icke för det närvarande äro i gång, har dock productionen af denna Metall, i sammanhang med Silfvertillverkningen, år 1833 utgjort:

	<i>Skz.</i>	<i>Lz.</i>	<i>z.</i>
Vid <i>Sala Silfververk</i>	98	7	19.
samt vid <i>Gustaf III:s Silfververk</i> i Fahlun	197	1	10.
Summa	295	9	9.

Dessutom hafva vid *Sala* blifvit tillverkade 30 *Skz.* 1 *Lz.* 10 *z.* Silfverglitt och Glete.

Cobolt-Verk.

Cobolt har väl under sednare tider tillverkats på flere ställen i Riket, fastän förnämligast vid *Tunaberg* i *Nyköpings Län*, vid *Wena* i *Örebro Län*, samt vid *Gladhammar* i *Calmare Län*, dock har under år 1833, i anseende till inträffad trögare afsättning, denna tillverkning endast bedrifvits af serskilte Bolag vid *Wena Grufvor*, hvarest tillverkningen utgjort 13,079 *z.* 21 Lod, och tillgodonjuter detta Verk ännu Frihetsår.

Svafvel-Bruk.

Vid *Dylta Svafvel-Bruk* har någon Svafvel-tillverkning år 1833 icke ägt rum.

	<i>Skz.</i>	<i>Lz.</i>	<i>z.</i>		<i>Skz.</i>	<i>Lz.</i>	<i>z.</i>
„ <i>Stora Kopparberget</i> . . .	136	11	—	hvaraf Kronans 30:del	4	11	1.
„ <i>Tomtebo</i> i <i>Kopparbergs Län</i>	243	7	10.	Verket ännu ej taxerad	—	—	—
Summa Svafvel	379	18	10.	Kronans Afrad	4	11	1.

Vitriol-Verk.

Tillverkning af Grön Vitriol har bedrifvits på följande ställen, nemligen

	<i>Skz.</i>	<i>Lz.</i>	<i>z.</i>		<i>Skz.</i>	<i>Lz.</i>	<i>z.</i>
Vid <i>Stora Kopparberget</i> , hvarest blifvit tillverkade . . .	334	6	5,	hvaraf Kronans Afrad	11	2	18.
„ <i>Dylta</i> i <i>Örebro Län</i> . . .	584	—	—	dito	58	6	16.
„ <i>Lovers Alun-Bruk</i> . Tunnor 428	—	—	—	dito	—	—	—
Summa Tunnor: 428;	918:	6.	5.	Kronans Afrad: <i>Skz.</i>	69:	9.	14.

Alun-Bruk.

Tillverkningen af Alun har år 1833 förhållit sig sålunda:

	Tunnor.		T.r.	L.ß.	ß.
Vid <i>Andrarum</i> i Christianstadt Län	1,919	hvaraf Kronans 30:del	63	16	8
„ <i>Lover</i> i Calmare dito	1,316	dito	44	13	1
„ <i>Ölands</i> Alunverk	2,160	dito	72	—	—
„ <i>Garphytte</i> dito i Örebro dito	2,400	dito	80	—	—
„ <i>Mulltorps</i> dito i Skaraborgs dito	458	dito	15	4	11
„ <i>Hönsätters</i> dito i dito dito	1,000	dito	33	5	13
„ <i>Kaflås</i> dito i dito dito	870	dito	29	—	—
„ <i>Carlförss</i> dito i dito dito	564	Verket ännu ej taxeradt	—	—	—
Summa Aluntillverkning	10,687	samt Kronans Afrad	338	5	13

Rödfärgs-Verk.

	1833 års uppgifne tillverkning.	Taxeringen bestämd till	Kronans Afrad.
	Tunnor.		Tunnor.
Vid <i>Stora Kopparberget</i>	1,241 $\frac{1}{3}$	hvar 30:de Tunna	41 $\frac{1}{3}$
„ <i>Ridkärrs-Verket</i> vid Nya Koppar- berget	650	dito	21 $\frac{2}{3}$
„ <i>Dylta</i> i Örebro Län	1,418	hvar 10:de „	141 $\frac{4}{5}$
„ <i>Risbacka</i> i dito	240	hvar 30:de „	8
„ <i>Lover</i> i Calmare Län	560	ej taxeradt	—
„ <i>Klefva</i> i Kronobergs dito	236 $\frac{4}{5}$	hvar 20:de „	11 $\frac{4}{5}$
„ <i>Ingarfs</i> i Kopparbergs dito	706	hvar 30:de „	23 $\frac{1}{2}$
„ <i>Tuna och Sätters</i> Socknar i dito	700	hvar 50:de „	14
„ <i>Holms</i> Rödfärgsverk i dito dito	25	ej taxeradt	—
„ <i>Gammelbo</i> i dito dito	130	dito	—
Summa Rödfärgstillverkning	5,907 $\frac{2}{15}$	hvaraf Kronans Afrad	262 $\frac{1}{10}$

Blyerts-Verk.

Endast inom Norbergs Bergslag i Westmanland har denna tillverkning ägt rum, nemligen:

Vid <i>Ugns</i> Blyertsverk	500	Lispund.
„ <i>Carlbergs</i> dito	300	„
Summa Blyerts	800	Lispund.

Brunstens-Brott.

Brunsten har äfven med förmån på sednare åren blifvit bruten och exporterad. Under år 1833 har likväl endast brytningen i Udenäs Socken och Skaraborgs Län blifvit uppgifven till ett belopp af 2,621 *Sk* V. V.; varande icke uppgift inkommen från Spexeruds Brunstensbrott i Jönköpings Län.

Stenkols-Verk.

Vid *Höganäs* i Malmöhus Län har kolbrytningen år 1833 blifvit fortsatt uti Schacktet *Föreningen*, äfvensom från den 28 September uti Schacktet *Brorsbacke*. Uti Ryds både gamla och nya Schackt har sänkningsarbete varit anställt och har uti det förra nedra flötsen blifvit genomsänkt, hvarvid densamma befunnits vara af samma tjocklek, som vid den gamla Grufvan.

För året hafva blifvit uppbrutne af Nedra flötsen:

		N:o 1.	N:o 2.	N:o 3.
I Schacktet <i>Föreningen</i>	Tunnor	22,250.	41,179.	13,159.
„ dito <i>Brorsbacke</i>	„	3,017.	5,011.	2,905.
Summa Tunnor		25,267.	46,190.	16,064.

Utom här ofvan upptagne Verk och Inrättningar, torde för öfrigt här böra i underdånighet omnämnas, att vid Elfvedahls Porfyrverk uti Kopparbergs Län hafva, enligt erhållen uppgift, diverse arbeten år 1833 blifvit förfärdigade med en tillverkningskostnad af R:dr 3,699 38 11 Banco. äfvensom vid Kolmårdens Marmorbruk uti Linköpings Län, under samma år, Marmorarbeten åstadkommits till ett värde af „ 6,946 2 sk.

Slutligen får Bergs-Collegium, i enlighet med Nådiga föreskriften i Collegii Instruction derom, att den till Eders Kongl. Maj:t afgifvande underdåniga

Berättelsen tillika bör upptaga fullständig förteckning på alla under året privilegierade nya eller nedlagde äldre Verk, nu i underdånighet tillkännagifva: att, utom åtskillige beviljade Smidesflyttningar Bruken emellan samt tillätne förändringar af Verkstäderna vid några Manufactur-verk m. m., hafva under loppet af år 1833 följande Verk och Inrättningar samt Smiden blifvit af Bergs-Collegium privilegierade, dels vid de äldre Bruken, dels ock på nya ställen nemligen:

1:o En *Masugn*, privilegierad vid *Utansjö* Bruk i Wester-Norrlands Län.

2:o *Privilegieradt Stångjernssmide*:

	Skk.	Lk.	Sk.
Vid <i>Föskeforss</i> Bruk i Wermland	496	17	10.
„ <i>Stöpeforss</i> dito i dito	340	—	—
„ <i>Gräsbosjö</i> dito i dito	50	—	—
„ <i>Glasforss</i> dito (åter upptagit) i dito	150	—	—
„ <i>Aminne Masugn</i> i Jönköpings Län	450	—	—
„ <i>Olofsforss</i> Bruk i Westerhotten	950	—	—
„ <i>Matforss</i> Sägverk i Wester-Norrlands Län	2,400	—	—
Summa	Skk. 4,836	17	10.

3:o *Privilegieradt nytt Ämnessmide*:

	Skk.
Vid <i>Anneforss</i> Bruk i Wermland	300.
„ <i>Glasforss</i> dito i dito	300.
„ <i>Fogelforss</i> dito i Calmare Län	300.
„ <i>Qvarnholmen</i> i dito	300.
Summa	Skk. 1,200.

4:o Jern-Manufacturverk hafva blifvit tillätne på följande ställen, nemligen:

a) *Manufactur-Verk till Vägföring och export af Effecterne*:

Vid *Fogelforss* Bruk i Calmare Län.

„ *Qvarnholmen* i dito.

„ *Aminne* Bruk i Jönköpings Län.

„ *Fagersta* dito i Westmanlands Län.

„ *Gusums* dito i Linköpings Län.

b) *Manufactur-Verk till husbehof, eller så kallade Wattensläggor*:

Vid *Aspa* Bruk i Örebro Län.

„ *Svedja by* i Färila Socken af Gefleborgs Län.

„ *Pehrsbergs-Grufvor* i Carlstads Län.

5:o *Ett Rödfärfs-Verk*, privilegieradt till anläggande i Fahlu Stad af Kopparbergs Län.

Då deremot Resolutioner om nedläggning endast blifvit af Collegium under året utfärdade för Näckna Masugn i Linköpings Län, för 600 *Skz* Stångjernssmide vid Norshammars eller Svärta Bruk i Nyköpings Län, samt för 100 *Skz* vid Fagersta Bruk i Westmanlands Län, det sistnämnde i uthyte emot tillåten Jern-Manufactur tillverkning; så synes häraf, att det uti Riket privilegierade Stångjernssmidet på det hela ökats med 4,136 *Skz* samt Ämnessmidet med 1,200 Skeppund.

Bergs-Collegium frambärdar med djupaste vördnad, trohet och nit

Stormächtigste, Allernådigste Konung!
Eders Kongl. Maj:ts

underdänigste, tropligtigste
Tjenare och Undersåter

C. J. af NORDIN.

D. W. TRIBLER. F. A. BERNDES. ADOLF HALLGREN.

Stockholm den 2 December 1834.

L. Åkerberg.

STOCKHOLM, 1835.

Tryckt hos P. A. NORSTEDT & SÖNER, *Kongl. Boktryckare.*
